

Dosarul nr. 2ra-25/21

Prima instanță: Judecătoria Comrat (jud. V. Hrapacov)

Instanța de apel: Curtea de Apel Comrat (jud. A. Mironov, L. Caraianu, A. Curdov)

DECIZIE

31 martie 2021

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul

Judecătorii

Svetlana Filincova

Galina Stratulat

Nicolae Craiu

Mariana Pitic

Ala Cobăneanu

examinând recursul declarat de Dumitru Croitor, reprezentat de avocatul Iulian Cașu

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată a lui Dumitru Croitor împotriva Svetlanei Croitor cu privire la determinarea domiciliului copilului minor și

la cererea reconvențională a Svetlanei Croitor împotriva lui Dumitru Croitor cu privire la determinarea domiciliului copilului minor și încasarea pensiei de întreținere a copilului minor

împotriva deciziei din 4 martie 2020 a Curții de Apel Comrat, prin care a fost admis apelul declarat de Svetlana Croitor, casată hotărârea din 25 februarie 2019 a Judecătoriei Comrat sediul central și emisă o nouă hotărâre

constată:

La 7 iunie 2018, Dumitru Croitor, reprezentat de avocatul Ilian Cașu a depus cerere de chemare în judecată împotriva Svetlanei Croitor, intervenienți accesorii Direcția asistență socială și protecție a familiei Cantemir și Direcția asistență socială și protecție a familiei Comrat cu privire la determinarea domiciliului copilului minor și încasarea pensiei de întreținere.

În motivarea acțiunii a invocat că la 21 iulie 2007, a fost încheiată căsătoria dintre el și Svetlana Croitor, din care la XXXXX, s-a născut copilul comun XXXXX XXXXX.

A comunicat că prin hotărârea din 4 septembrie 2017 a Judecătoriei Cahul sediul Cantemir, căsătoria a fost desfăcută.

Astfel, de aproximativ trei ani locuiesc separat, iar pe parcursul acestei perioade de timp copilul minor XXXXX XXXXX se află la educarea și întreținerea lui, iar Svetlana Croitor nu contribuie la educația și întreținerea copilului.

Și-a întemeiat pretențiile în baza dispozițiilor art. 63, 74, 76, 79 Codul familiei, art. 33, 38, 85, 166, 167 CPC.

A solicitat admiterea acțiunii, stabilirea domiciliului copilului minor XXXXX XXXXX cu tatăl Dumitru Croitor, încasarea din contul Svetlanei Croitor în beneficiul lui a pensiei pentru întreținerea copilului minor XXXXX XXXXX în mărime de 2 500 de lei lunar începând din data intentării acțiunii până la atingerea majoratului de către copil.

La 14 august 2018, Svetlana Croitor a depus cerere reconvențională împotriva lui Dumitru Croitor, intervenient accesoriu Direcția asistență socială și protecție a familiei Comrat cu privire la determinarea domiciliului copilului minor și încasarea pensiei de întreținere a copilului minor.

În motivarea acțiunii reconvenționale a invocat că fiica XXXXX XXXXX anterior a locuit cu dânsa (până la plecarea copilului cu Dumitru Croitor peste hotare fără permisiunea ei), copilul fiind atașată de mama.

A remarcat că are condiții de trai bune pentru creșterea și educația copilului.

A considerat că, deoarece părinții locuiesc separat, este necesar de a determina domiciliul copilului minor cu mama.

Interesele copilului cer ca acesta să aibă posibilitate să locuiască cu mama, fără ca cineva să le pună impedimente în acest sens.

De asemenea, a precizat că odată cu determinarea domiciliului copilului urmează a fi încasată și pensia de întreținere a copilului în mărime fixă de 1 000 de lei lunar, în conformitate cu art. 76 Cod familiei, iar la determinarea cuantumului instanța urmează să țină cont de faptul că Dumitru Croitor nu are alți copii la întreținere și activează peste hotarele țării.

Și-a întemeiat pretențiile în baza dispozițiilor art. 58, 63, 74, 76, 97-99 Codul familiei, art. 33, 33¹, 38, 85, 166-167, 172-173 CPC.

A solicitat admiterea acțiunii reconvenționale, determinarea domiciliului copilului minor XXXXX XXXXX cu mama, încasarea din contul lui Dumitru Croitor în beneficiul ei a pensiei de întreținere a copilului minor XXXXX XXXXX în sumă bănească fixă în mărime de 1 000 de lei lunar din data intentării acțiunii până la atingerea majoratului de către copil, precum și a cheltuielilor de judecată.

Prin încheierea din 5 februarie 2019 a Judecătorei Comrat, a fost admis renunțul lui Dumitru Croitor la pretenția privind încasarea pensiei de întreținere și în această parte a fost încetat procesul.

Prin hotărârea din 25 februarie 2019 a Judecătorei Comrat, a fost admisă cererea de chemare în judecată depusă de Dumitru Croitor.

A fost stabilit domiciliul copilului minor XXXXX XXXXX, născută la XXXXX, cu tata Dumitru Croitor.

A fost respinsă cererea reconvențională depusă de Svetlana Croitor ca neîntemeiată.

Prin decizia din 4 iulie 2019 a Curții de Apel Comrat, a fost respins apelul declarat de Svetlana Croitor și menținută hotărârea primei instanțe.

Prin decizia din 18 decembrie 2019 a Curții Supreme de Justiție, a fost admis recursul declarat de Svetlana Croitor, casată decizia din 4 iunie 2019 a Curții de Apel

Comrat, cu trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Comrat, în alt complet de judecată.

Prin decizia din 4 martie 2020 a Curții de Apel Comrat, a fost admis apelul declarat de Svetlana Croitor, casată hotărârea din 25 februarie 2019 a Judecătoriei Comrat sediul central și emisă o nouă hotărâre, prin care a fost respinsă cererea de chemare în judecată depusă de Dumitru Croitor ca fiind nefondată.

A fost admisă cererea reconvențională depusă de Svetlana Croitor.

A fost stabilit domiciliul copilului minor XXXXX XXXXX, născută la XXXXX, cu mama Svetlana Croitor.

A fost încasată de la Dumitru Croitor în beneficiul Svetlanei Croitor taxa de stat achitată la depunerea acțiunii reconvenționale în cuantum de 100 de lei și 75 de lei pentru depunerea cererii de apel.

La 25 iunie 2020, Dumitru Croitor, reprezentat de avocatul Iulian Cașu a declarat recurs împotriva deciziei din 4 martie 2020 a Curții de Apel Comrat, solicitând admiterea acestuia, casarea integrală a deciziei instanței de apel, cu menținerea hotărârii primei instanțe.

În motivarea recursului a invocat că instanța de apel, examinând cauza, nu a dat sub nicio formă apreciere părerii minorei, care a declarat că dorește să locuiască împreună cu tatăl său în Letonia.

În instanța de apel a solicitat audierea copilului minor, însă a fost refuzată audierea repetată a minorului din motivul că nimeni din participanți la proces nu contestă părerea acestuia.

Astfel, prin decizia emisă instanța a încredințat copilul minor mamei fără a ține cont și de dorința minorului de a locui în continuare cu tatăl, încălcându-i dreptul la un proces echitabil.

A remarcat că soluția instanței de apel urma să rezulte din interesele copilului minor și a părerii acestuia.

Instanța de apel nu a dat un răspuns la argumentele lui cu referire la faptul că anume copilul a decis în cunoștință de cauză, fără careva influențe din exterior că dorește ca domiciliul să fie stabilit cu tatăl în Letonia, nu a acordat părții posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins.

Prin urmare, neexpunerea instanței de apel asupra opiniei copilului minor constituie o apreciere incorectă a tuturor probelor, ceea ce denotă atât o încălcare a legii procesul civile, cât și a art. 6 § 1 din CEDO.

A considerat că avizul autorității tutelare din Comrat este unul ilegal, deoarece copilului minor XXXXX XXXXX nu a locuit niciodată în XXXXX.

Cu referire la avizul autorității tutelare din Cantemir, a menționat că acesta este unul corect și elaborat în cunoștință de cauză, deoarece copilul minor a locuit doar în XXXXX până la plecarea în XXXXX, iar autoritatea tutelară a confirmat că copilul a fost crescut și educat doar de tată, iar mama nu a participat la întreținerea și educația copilului minor XXXXX XXXXX.

Având în vedere prevederile art. 16, 18 alin. (1) din Legea privind drepturile copilului, art. 19 din Convenția pentru protecția copilului, a evidențiat că o eventuală schimbare a locului de trai al copilului va duce inevitabil la traumarea acestuia, fiind împotriva dorinței ei de a convețui în continuare cu tatăl și contrar intereselor sale.

Astfel, mai multe înscrisuri confirmă repetat faptul că voința copilului minor XXXXX XXXXX este de a locui în continuare cu tatăl, Dumitru Croitor și anume: concluzia psihologului clinician nr. 2020/11 din 13 iunie 2020, ancheta socială din data de 1 iunie 2020 efectuată de Tribunalul pentru Minori al Raionului OGRE, Letonia, caracteristica din 2 iunie 2020 eliberată de Școala Normală Ikskile, Letonia, protocolului audierii din 1 iunie 2020 efectuat de Tribunalul pentru Minori al Raionului OGRE, Letonia.

La 3 septembrie 2020, în adresa Svetlanei Croitor, Direcției asistență socială și protecție a familiei Cantemir și Direcției asistență socială și protecție a familiei Comrat a fost expediată copia cererii de recurs depusă de Dumitru Croitor, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii referinței, fapt ce se confirmă prin scrisoarea de însoțire anexată la materialele dosarului (f. d. 156 vol. II), fiind recepționată de către destinatari la 8 septembrie 2020 și 9 septembrie 2020, ceea ce se atestă prin avizele de recepție anexate la actele cauzei (f. d. 158-160 vol. II).

La 22 septembrie 2020, prin intermediul Oficiului Poștal, Croitor Svetlana a depus referință la recursul declarat de Dumitru Croitor, reprezentat de avocatul Iulian Cașu, solicitând respingerea recursului ca inadmisibil.

La 28 septembrie 2020, Direcția asistență socială și protecție a Familiei Comrat a depus referință la recursul declarat de Dumitru Croitor, reprezentat de avocatul Iulian Cașu, solicitând respingerea recursului.

Până la data stabilită pentru examinarea recursului, în adresa Curții Supreme de Justiție nu a parvenit referința prin care Direcția asistență socială și protecție a familiei Cantemir să-și expună poziția față de temeiurile recursului.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) CPC, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Din materialele dosarului rezultă că copia deciziei recurate a fost expediată în adresa părților la 21 aprilie 2020, fapt ce se confirmă prin scrisoarea de însoțire (f. d. 107 vol. II), fiind recepționată de reprezentantul recurentului, avocatul Iulian Cașu la 30 aprilie 2020 și de către recurent la 4 mai 2020, ceea ce se atestă prin avizele de recepție anexate la actele cauzei (f. d. 109, 112 vol. II).

Astfel, se constată că recurentul s-a conformat prevederilor legale și a declarat recursul la 25 iunie 2020 în termenul legal.

În conformitate cu art. 444 CPC, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Studiind materialele dosarului, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul urmează a fi admis, cu casarea deciziei instanței de apel și remiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) CPC, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În conformitate cu art. 432 alin. (4) CPC, săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în

măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

După cum rezultă din materialele cauzei, Dumitru Croitor înaintând acțiunea în judecată împotriva Svetlanei Croitor, intervenienți accesorii Direcția asistență socială și protecție a familiei Cantemir și Direcția asistență socială și protecție a familiei Comrat, a solicitat stabilirea domiciliului copilului minor XXXXX XXXXX cu tatăl Dumitru Croitor, încasarea din contul Svetlanei Croitor în beneficiul lui a pensiei pentru întreținerea copilului minor XXXXX XXXXX în mărime de 2 500 de lei lunar începând din data intentării acțiunii până la atingerea majoratului de către copil.

La rândul său Svetlana Croitor înaintând cerere reconvențională împotriva lui Dumitru Croitor, intervenient accesoriu Direcția asistență socială și protecție a familiei Comrat, a solicitat determinarea domiciliului copilului minor XXXXX XXXXX cu mama, încasarea din contul lui Dumitru Croitor în beneficiul ei a pensiei de întreținere a copilului minor XXXXX XXXXX în sumă bănească fixă în mărime de 1 000 de lei lunar din data intentării acțiunii până la atingerea majoratului de către copil, precum și a cheltuielilor de judecată.

Prin încheierea din 5 februarie 2019 a Judecătoriei Comrat, a fost admis renunțul lui Dumitru Croitor la pretenția privind încasarea pensiei de întreținere și în această parte a fost încetat procesul.

Fiind investită cu judecarea cauzei, prima instanță a admis acțiunea inițială a lui Dumitru Croitor, a stabilit domiciliul copilului minor XXXXX XXXXX, născută la XXXXX, cu tata Dumitru Croitor și a respins acțiunea reconvențională a Svetlanei Croitor ca neîntemeiată.

Judecând apelul declarat de către Svetlana Croitor, instanța de apel prin decizia din 4 martie 2020 a Curții de Apel Comrat, a admis apelul declarat de Svetlana Croitor, a casat hotărârea din 25 februarie 2019 a Judecătoriei Comrat sediul central și a emis o nouă hotărâre, prin care a respins cererea de chemare în judecată depusă de Dumitru Croitor ca fiind nefondată, a admis cererea reconvențională depusă de Svetlana Croitor, a stabilit domiciliul copilului minor XXXXX XXXXX, născută la XXXXX, cu mama Svetlana Croitor și a încasat de la Dumitru Croitor în beneficiul Svetlanei Croitor taxa de stat achitată la depunerea acțiunii reconvenționale în cuantum de 100 de lei și 75 de lei pentru depunerea cererii de apel.

Verificând legalitatea deciziei contestate în raport cu prevederile aplicabile la caz și criticile aduse în recurs, instanța de recurs constată că soluția a fost dată de către instanța de apel fără elucidarea pe deplin a circumstanțele cauzei și fără determinarea exactă a naturii juridice a litigiului, criteriu, care presupune prin sine lămurirea completă și certă a situației de fapt sub toate aspectele invocate.

În susținerea acestei concluzii se vor reține prevederile art. 373 alin. (1) și (2) CPC, potrivit cărora instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță. În

limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanța de apel de către participanții la proces.

La caz, se constată că instanța de apel judecând apelul declarat de către Svetlana Croitor, a reținut în linii generale ca temei de admitere a acțiunii reconvenționale a Svetlanei Croitor, faptul că în speță, este oportună determinarea domiciliului copilului minor XXXXX XXXXX cu mama Svetlana Croitor, fundamentându-și, soluția adoptată în acest sens, pe Avizul-concluzie nr. 153 din 19 februarie 2019 al Direcției pentru protecția drepturilor copilului Comrat, prin care a fost propusă stabilirea domiciliului copilului minor XXXXX XXXXX cu mama Svetlana Croitor, fără însă a da o apreciere clară și exhaustivă argumentelor lui Dumitru Croitor, reprezentat de avocatul Iulian Cașu, precum că opinia copilului minor XXXXX XXXXX, audiată în cadrul Judecătoriei Comrat, este de a locui împreună cu tatăl său Dumitru Croitor (f. d. 98, 118 verso vol. II).

În același timp, stabilind că opinia copilului XXXXX XXXXX, audiată în cadrul Judecătoriei Comrat, care a declarat că dorește să locuiască cu tatăl său Dumitru Croitor, nu este altceva decât supărarea copilului XXXXX XXXXX pe faptul că mama Svetlana Croitor nu a putut anterior să-i acorde atenția cuvenită, instanța de apel a trecut cu vederea prevederile art. 54 Codul familiei, potrivit cărora copilul are dreptul să-și exprime opinia la soluționarea în familie a problemelor care îi ating interesele și să fie audiat în cursul dezbaterilor judiciare sau administrative, de opinia copilului care a atins vârsta de 10 ani se va ține cont în mod obligatoriu dacă aceasta nu contravine intereselor lui, cât și prevederile art.12 din Convenția ONU privind drepturile copilului adoptată la 20 noiembrie 1989, la New York, în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993 prin care statele părți garantează copilului capabil de discernământ dreptul de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește, opiniile copilului urmând să fie luate în considerare ținându-se seama de vârsta sa și de gradul său de maturitate.

Mai cu seamă, în contextul acestei rețineri, rămâne neînțeleasă respingerea de către instanța de apel a solicitării lui Dumitru Croitor cu privire audierea repetată a copilului minor din motivul că nimeni din participanți la proces nu contestă părerea acestuia.

Aceste constatări denotă că instanța de apel, judecând apelul, a trecut în mod superficial asupra circumstanțelor cauzei, referindu-se doar la susținerile Svetlanei Croitor, fără a examina legalitatea și temeinicia hotărârii supusă apelului sub toate aspectele, în raport cu regulile și legislația ce guvernează litigiul în cauză.

Or, conform art. 63 alin. (1), (2) Codul familiei, în cazul când părinții locuiesc separat, domiciliul copilului care nu a atins vârsta de 14 ani se determină prin acordul părinților.

Dacă un atare acord lipsește, domiciliul minorului se stabilește de către instanța judecătorească, ținându-se cont de interesele și părerea copilului (dacă acesta a atins vârsta de 10 ani). În acest caz, instanța judecătorească va lua în considerare atașamentul copilului față de fiecare dintre părinți, față de frați și surori, vârsta copilului, calitățile morale ale părinților, relațiile existente între fiecare părinte

și copil, posibilitățile părinților de a crea condiții adecvate pentru educația și dezvoltarea copilului (îndeletnicirile și regimul de lucru, condițiile de trai etc.).

Prin prisma prevederilor legale enunțate, instanța de recurs notează că la încredințarea copiilor minori, condiția esențială de care instanțele judecătorești au îndatorirea să se pronunțe, constă în *interesul superior al copilului*, interes ce urmează a fi stabilit prin examinarea tuturor criteriilor consacrate în acest domeniu.

În acest context, reieșind din specificul acțiunilor deduse judecării, precum și în scopul stabilirii temeiniciei sau netemeiniciei pretențiilor, alături de cele constatate, era indispensabil de a verifica și de a da o apreciere obiectivă și multilaterală a criteriilor enumerate și a aplica principiul superiorității interesului copilului.

Așa fiind, verificarea împrejurărilor sus menționate devine inevitabilă întrucât instanței de judecată îi revine sarcina de a stabili acel interes superior al copilului, care ar înclina balanța justiției către mamă sau către tată, astfel interesul superior al copilului fiind singurul criteriu după care instanța se călăuzește pentru a decide cu privire la exercitarea drepturilor părintești.

Distinct de aceste constatări, se stabilește că soluția instanței de apel nu conține o argumentare clară din care să rezulte certitudinea adoptării soluției la care s-a ajuns, având o motivare superficială, fără a fi abordate toate aspectele importante în speță, respectiv, instanța de recurs fiind în imposibilitatea să exercite controlul judiciar asupra unei asemenea soluții și să verifice temeinicia și legalitatea hotărârii atacate cu privire la oricare dintre motivele prevăzute de lege, fapt ce dictează remiterea cauzei la rejudecare.

În concluzie și în sensul art. 6§1 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, instanța de recurs ține să menționeze că instanțele de judecată, trebuie, să indice cu suficientă claritate motivele pe care-și întemeiază hotărârile, iar având în vedere caracterul determinant al concluziilor sale să precizeze noțiunile, ce implică o apreciere a faptelor supuse examinării.

De asemenea, noțiunea de proces echitabil impune ca instanța de judecată să nu-și motiveze doar sumar hotărârea sa, ci să examineze efectiv problemele esențiale care-i sunt supuse aprecierii și să nu se mulțumească de a proba pur și simplu concluziile uneia dintre părți.

Totodată, Colegiul menționează că, specificarea din prevederile art. 445 alin. (1) lit. c) CPC că, trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel poate avea loc doar o singură dată, a fost concepută de legiuitor ca o dispoziție edictată în favoarea părților, urmărindu-se soluționarea într-un termen rezonabil a cauzelor.

În speță, însă, aplicarea acestei dispoziții este în defavoarea recurentului, care ar putea produce acestuia daune mult mai mari decât trimiterea spre rejudecare a cauzei.

În atare circumstanțe, se impune admiterea recursului, casarea integrală a deciziei instanței de apel și trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel pentru a se asigura părților o judecare efectivă a cauzei în ordine de apel, ca garanție a legalității și temeiniciei actului judecătoresc care va fi adoptat.

În același timp, instanța de apel constată că la Curtea de Apel Comrat, care este competentă de a examina prezenta cauză în ordine de apel, activează șapte judecători, dintre care șase judecători au participat deja la examinarea cauzei în ordine de apel, astfel, având în vedere că prin prisma prevederilor art. 49 alin. (2) CPC, participarea repetată a acestora în ordine de apel este inadmisibilă, cauza urmează a fi remisă pentru rejudecare la Curtea de Apel Cahul, întrucât formarea unui alt complet de judecată în Curtea de Apel Comrat este imposibilă.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) CPC, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

decide:

Se admite recursul declarat de Dumitru Croitor, reprezentat de avocatul Iulian Cașu.

Se casează decizia din 4 martie 2020 a Curții de Apel Comrat, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată a lui Dumitru Croitor împotriva Svetlanei Croitor cu privire la determinarea domiciliului copilului minor și la cererea reconvențională a Svetlanei Croitor împotriva lui Dumitru Croitor cu privire la determinarea domiciliului copilului minor și încasarea pensiei de întreținere a copilului minor, cu remiterea cauzei pentru rejudecare la Curtea de Apel Cahul, în alt complet de judecători.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul
Judecătorii

Svetlana Filincova

Galina Stratulat

Nicolae Craiu

Mariana Pitic

Ala Cobăneanu